

**SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
HISTORICKÉ MÚZEUM**

**Téma: Prvá svetová vojna
Život počas vojny - v zázemí**

Každodennou súčasťou života civilného obyvateľstva počas vojny sa stali mobilizácia, transporty vojakov a ranených. Život ľuďom v zázemí zneprijemňovali predovšetkým ťažkosti so zásobovaním a choroby. V dôsledku spojeneckej blokády bola zlá situácia predovšetkým v Nemecku a Rakúsko-Uhorsku (najmä počas zimy 1917-1918). Od začiatku roku 1915 boli aj v Rakúsko-uhorskej monarchii postupne zavedené potravinové lístky na múku, chlieb, masť, cukor, kávu, mydlo a iné výrobky dennej spotreby. Nastal prídellový systém, peniaze strácali svoju hodnotu.

Touto situáciou bol vidiek postihnutý menej ako mestá, musel sa však vyrovnávať s rekviráciami (teda so zabavením časti majetku) a neskôr povinnými kontribúciami (dávkami a daňami). Okrem potravín sa rekvirovali aj kone a dobytok pre armádu, výrobky z farebných kovov a zvony pre potreby vojenského priemyslu.

Vojnovými udalosťami bola priamo zasiahnutá časť dnešného Slovenska. Počas bojov v Karpatoch v rokoch 1914-1915 boli okupované ruskou armádou viaceré dediny a mestá Humenné a Bardejov. Veľká časť obyvateľov bola evakuovaná a dediny v blízkosti Duklianskeho priesmyku boli zničené rakúsko-uhorskou armádou, aby nemohli poskytnúť úkryt ruským vojskám. Po ústupe vojsk tu zostala spustošená krajina, zničené budovy, cesty a železnice.

Potravinové lístky na výrobky dennej spotreby (obr. 1)

Rekviračná príručka, ktorá obsahuje sedem rekviračných nariadení platných od roku 1916 (obr. 2)

Vyhlásenie o výške zásob určitej suroviny v jednotlivých domácnostiach (obr. 3)

Mince, ktoré boli v obehú počas 1. svetovej vojny v Rakúsko-Uhorsku (100-koruna; 5-koruna) (obr. 4)

Bankovky, ktoré boli v obehú počas 1. svetovej vojny v Rakúsko-Uhorsku (1000-koruna; 100-koruna) (obr. 5)

Práca s prameňmi

Nájdite na výstave rekviračnú príručku. V ktorom roku a kde bola vydaná? V akom jazyku je napísaná. Zamyslite sa, na čo mohla slúžiť?

Nájdite na výstave Vyjadrenie, v ktorom dotyčná osoba prehlasuje, že nevlastní v domácnosti viac ako 15 kg určitej suroviny potrebnej pre domácnosť. O akú surovinu ide?

Aktivita spojená s výstavou

Nájdite na výstave potravinové lístky. Na aké iné výrobky každodennej spotreby by sa podľa vás mohli ešte vystavovať? Skúste vytvoriť potravinový lístok na výrobok - potravinu, bez ktorej si v súčasnosti neviete predstaviť každodenný život?

Námety na diskusiu

Peniaze. Čo všetko sa dá za peniaze kúpiť? Predstavte si, že by zo dňa na deň stratili peniaze svoju hodnotu, ako by sa inak dali zaobstarať základné veci na prežitie? Dokázal by podľa vás svet fungovať bez peňazí? Viete čo je to výmenný obchod?

Téma: Prvá svetová vojna – Život počas vojny

Hodnota. Čo je to hodnota? Peniaze počas vojny stratili svoju hodnotu, zamyslite sa, čo iné považovali vtedy ľudia za hodnotné a dôležité? Aké hodnoty sa podľa vás preferujú v súčasnosti? Čo je pre vás najväčšia hodnota?

Zabavenie majetku. Čo všetko je váš majetok? Predstavte si, že by vám štát váš majetok zabavil. Z akého dôvodu môže štát dnes zabaviť človeku majetok?

Vytvor/nakresli

Inšpirujte sa na výstave a skúste vytvoriť rekviračný list, ktorým by ste zabavili veci, predmety, suroviny či zvieratá, ktoré sú potrebné pre našich súčasných vojakov. Čo by to bolo?

Nápady

Napíšte na tabuľu (alebo hárok papiera) všetko, čo vám napadne na tému Každodenný vojnový život. Myšlienku skúste vyjadriť jednoslovné. Každý nápad je správny. Postupne spolu na tabuli vytvoríte burzu nápadov.

Rolová hra

Preneste sa do roku 1915. Predstavte si, že ste poradcom rakúsko-uhorského cisára v oblasti hospodárstva a máte vyriešiť zľú situáciu v krajine, ktorá nastala v dôsledku dlhotrvajúcej vojny a s ňou spojenej chudoby. Vojsko na fronte treba zásobovať potravinami a oblečením, ale čím viac toho ide vojakom tým menej majú ľudia v zázemí. Všetkého je nedostatok a ľudia trpia hladom. Cisár zaviedol prídellový systém na nedostatkové potraviny avšak prídellové lístky sú schopné zabezpečiť len časť potrieb obyvateľstva, a preto sa veľmi rýchlo vytvára čierny trh a rozmáha sa šmelinárstvo. Napíšte cisárovi krátky list, v ktorom mu poradíte ako má zabezpečiť i dostatočné zásobovanie vojska i to, aby ľudia v krajine netrpeli hladom.